

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อใช้ในการบำบัดโรค
ของหมอนวดแผนไทย จังหวัดขอนแก่น

ผู้วิจัย : นางเบญจมาศ หนูมา

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต, ดร. พธ.บ.(ศาสนา), ศศ.ม. (ปรัชญา),
Ph.D. (Soc.Sci.)

: ดร. ประยูร แสงใส ป.ธ.๔., พ.ม., พธ.บ., M.A.,
(Ed) P.G.DIP.In Journalism, Ph.D. (Education)

: ผศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์, ป.ธ.๗., พธ.บ. (ปรัชญา), M.A. (Bud).

พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๕ / มีนาคม / ๒๕๕๖

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากำเนิดพัฒนาการและความสำคัญของการนวด
แผนไทย เพื่อศึกษาการนำหลักพุทธธรรมของหมอนวดไทยไปประยุกต์ใช้ในการรักษาโรคด้วย
วิธีการนวด และเพื่อศึกษา การประยุกต์หลักพระพุทธศาสนา แนวคิดด้านกระบวนการเสริมสร้าง
สุขภาพ เพื่อการบำบัดโรคด้วยวิธีการนวดแผนไทยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาข้อมูลจาก
การสังเกต การสัมภาษณ์หมอนวดแผนไทย และคนไข้มานวดเพื่อรักษาอาการปวดเหนื่อย การเก็บ 4
ภาคสนาม สมาคมแพทย์แผนไทย จังหวัดขอนแก่น และสาธารณสุข โรงพยาบาลเมืองพล อำเภอ
เมืองพล จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัยพบว่า วิธีการรักษาโรคโดยการนวดด้วยมือและใช้เท้าเหยียบลงบนร่างกาย
ของผู้ป่วย ตรงจุดที่ต้องการรักษาบำบัดโรคชนิดนั้นๆ เช่น โรคปวดตามข้อ ปวดตามกระดูก โรค
เอ็น โรคอัมพาต โรคอัมพฤกษ์ เป็นต้น ซึ่งโรคเหล่านี้ โรงพยาบาลต่างๆ ไม่สามารถที่จะบำบัด
เยียวยาให้หายขาดได้ จึงเป็นที่มาว่า ผู้ป่วยที่แสวงหาโอกาสในการรักษาโรคได้เข้าไปรับการรักษา
อย่างต่อเนื่อง เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า “หมอนวดแผนไทย” ก็คือ บุคคลที่เป็นแพทย์พื้นบ้านใน
บรรดาผู้รักษาบำบัดโรค การนวดเพื่อรักษาโรค ของไทยมี ๒แบบ คือ การนวดแบบราชสำนักและ
การนวดแบบเชลยศักดิ์ (แบบทั่วไป) ซึ่งเป็นการเรียนการสอน หรือถ่ายทอดสืบต่อกันมาทั้งใน

สถาบันการศึกษา และภายในครอบครัว สถานศึกษาการนวดแบบเดิม ของไทยแห่งแรก คือวัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์) ปัจจุบัน ได้เพิ่มขึ้นอีกหลายแห่ง เช่น วัดสามพระยา วัดปรินายก เป็นต้น

พรหมวิหาร ๔ เป็น หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาจิตใจก่อให้เกิดมีจิตใจที่เยือกเย็นปราศจากทุกข์ร้อนสามารถเป็นที่พึ่งได้ของทั้งตนเองและผู้อื่นอีกทั้งยังสามารถต่อยอดพัฒนาสู่สุขภาพในมิติทางปัญญาที่จะสามารถเข้าใจในสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงได้ เพราะฉะนั้น เมื่อบุคคลมีความเจ็บป่วยเกิดขึ้นจึงต้องแสวงหาวิธีการรักษาบำบัดตามกระบวนการบำบัดที่แตกต่างกันไป เช่นสมุนไพรบำบัดธรรมชาติบำบัดชีวจิตพลังจักรวาลสมาธิบำบัดการนวดแผนไทย ซึ่งเป็นการรื้อฟื้นภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เคยใช้ได้ผลดีในอดีตมาผสมผสานการดูแลสุขภาพตามแนวทางของแพทย์แผนปัจจุบันเพื่อนำไป ประยุกต์ใช้ในการรักษาโรคด้วยวิธีการนวด และการนำเอาหลักพุทธธรรมมาประยุกต์เพื่อบำบัดรักษาโรคด้วยของหมอนวดแผนไทย จังหวัดขอนแก่น

ศีลคือ ข้อปฏิบัติตนขึ้นพื้นฐานทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็น หลักควบคุมความประพฤติทางกายและวาจาให้ตั้งมั่นอยู่ในความดีงามมีความปกติสุขไม่เบียดเบียนกันในสังคม โดยเฉพาะคนที่เป็นหมอนวดอาชีพจะต้องยึดศีลห้าเป็นที่ตั้ง นอกจากนี้หมอนวดยังได้ให้ข้อมูลที่มีทัศนคติว่าศีลมีความสำคัญในการดำเนินชีวิตเป็นธรรมพื้นฐานในการดำเนินชีวิตเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนจะต้องมีต้องรักษาไว้เพราะหลักของศีลธรรมเป็นเครื่องมือเป็นหลักในการพัฒนาตนสู่ความมีความสุขที่ดีศีลห้าในพระพุทธศาสนาเมื่อใครก็ตามยึดถือปฏิบัติแล้วย่อมนำตนเอง ครอบครัวและสังคมไปสู่ความมีความสุขที่ดีซึ่งในส่วนนี้ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงทัศนะและอธิบายเพิ่มว่า “ศีลธรรมเป็นเครื่องมือเป็นหลักในการพัฒนาตนสามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้นำความสุขที่ได้ปฏิบัติทางศีลห้าในพระพุทธศาสนา มาสู่สุขภาพที่ดีเช่นศีลห้านั้นประกอบไปด้วยห้ามไม่ให้เราดื่มสุราซึ่งจะส่งผลเสียต่อร่างกายต่างๆรวมไปถึงอุบัติเหตุต่างๆด้วย

Thesis Title : A Study of Buddha-dhamma Applied to the Disease Treatment of Thai Traditional Massagers, Khonkaen Province.

Researcher : Mrs. Benjamas Nooma

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phrakhrusuwithanpathanapandit
(B.A. (Religion), M.A. (Phil.), Ph.D. (Soc. Sci.))

: Asst. Prof. Dr. Sowit Bamrungphak
(Pali VII, B.A. (Phil.), M.A. (Bud.), Ph.D. (Bud.))

: Dr. Prayoon Saengsai
(Pali IV, B.A., M.A. (Ed.), P.G. Dip. (Journalism), Ph.D. (Ed.))

Date of Graduation : 29 / March / 2013

Abstract

The objectives of this thesis were to study the origin, development and importance of Thai traditional massage, to study the principles of Thai traditional massagers in the disease treatment, and to study Buddha-dhamma applied to the process of healthy promotion with the disease treatment made by Thai traditional massagers. This was a qualitative research to collect all data from the observing and interviewing Thai traditional massagers, patients, the Khonkaen traditional Thai medicine club, and public health of Muengpol hospital, Muengpol district, Khonkaen Province.

The results showed that there was the treatment method by massage with the hand and the foot stepping on patient's body at the ill points: the rheumatism, osteonosis, tendinitis, and palsy, etc. When the hospital could not treat those diseases completely, the patient was given a chance to meet continuously "Thai traditional massagers" as the folk doctor to treat the disease. Of the Thai traditional massages, they were divided into two styles: the royal Thai massage and the general massage that was learned and inherited from the educational institutions and families. The first educational institution of massage was the Phrachetupolwimonmangkhalarang temple (the Phoe temple) in the present and there was increasing many places such as the Samphraya temple and the Parinayok temple, etc.

Four noble sentiments was the Buddhist principle applied to the development of the mind for calmness without any trouble and for the refuge of oneself and another people. Moreover, it could develop the wisdom by means of taking care of health in order to understand all things as they really were. Thus, when the people were sick, they also sought for the different treatment such as the herb treatment, the natural treatment, the natural therapy, the universal therapy, the concentration therapy, and the Thai traditional massage that was the reconstitution of local intelligence. This way was successful in the past and then, it was mixed with the conventional medicine applied to the treatment of massage and Buddha-dhamma for the health care and disease treatment, basically made by Thai traditional massagers, Khonkaen province.

The precept was the basic practice in the Buddhism as the controller of people's physical and verbal action for goodness and happiness without destroying the others in societies. The expert massager had observed five precepts throughout his life. Besides that, the massager also gave the opinion that the five precepts were important in the way of life, and basic of life development that all men had to observe them because of bringing about good health. If one observed five precepts continuously, one could bring good health to families and societies. The interviewed people showed the other view that morality was the major tool to develop oneself and live with another people happily. Happiness from observing five precepts in Buddhism came really to good health such as abstaining from drinking as one of five precepts. This was so because alcohol had great affect on physical health including many accidents.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดีด้วย ความเมตตาจิต ของพระ ครูสุวิธานพัฒน์บัณฑิต , คร. ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ , คร. ประยูร แสงใส พร้อมด้วย ผศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ เอาใจใส่ ตลอดจนการ ตรวจสอบ ต้นฉบับ แก้ไข เพิ่มเติมใน บางส่วน และปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่นทุกท่าน ซึ่งได้กรุณาตรวจสอบรูปแบบวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้ พร้อมกับแนะนำเพิ่มเติม ขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่และบุคลากรห้องสมุด วิทยาเขตขอนแก่น ที่ได้เอื้อเฟื้อ วิทยานิพนธ์ หนังสือ ตำราและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้อำนวยความสะดวกดีมาตลอดในการค้นคว้าข้อมูลอันเป็นประโยชน์ ขอขอบคุณ อินตอง ชัยประโคม ที่ช่วยตรวจสอบข้อมูลการวิจัย และแนะนำแนวทางการวิจัย และขอบคุณพระมหาพิสิฐ วิสิฐฐปญโญ เจ้าหน้าที่ศูนย์บัณฑิตศึกษา ที่ตรวจรูปแบบวิทยานิพนธ์ให้

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ นิสิตทุกท่านที่เป็น เพื่อนนิสิต ศึกษาปริญญาโทพุทธศาสตรมหาบัณฑิตทุกคน ที่ได้ให้ขวัญและ กำลังใจ อีกทั้งยังเป็นแรงบันดาลใจให้ งาน สำเร็จตาม วัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณอาจารย์ผู้สอนการนวดและหมอนวดแผนไทย รวมถึง กลุ่มเป้าหมาย ผู้ใช้บริการนวดแผนไทยทุกท่านที่กรุณาให้สัมภาษณ์ข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์ประกอบงานวิจัยครั้งนี้ด้วย

ประการสุดท้ายนี้ ผู้วิจัย ขอโน้มอุทิศส่วนความดีของงานวิจัยนี้ แต่ผู้มีพระคุณทุกท่าน และขอขอบคุณ ผู้รู้ ปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา นักวิจัย นักวิชาการทุกท่าน ผู้แต่ง ผู้เรียบเรียง ตำราวิชาการ ตลอดจนงานวิจัยที่ผู้ศึกษาวิจัย ได้นำมาอ้างอิงในครั้งนี้ จนกระทั่งทำให้งานวิจัยเล่มนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

นางเบญจมาศ หนูมา

๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖